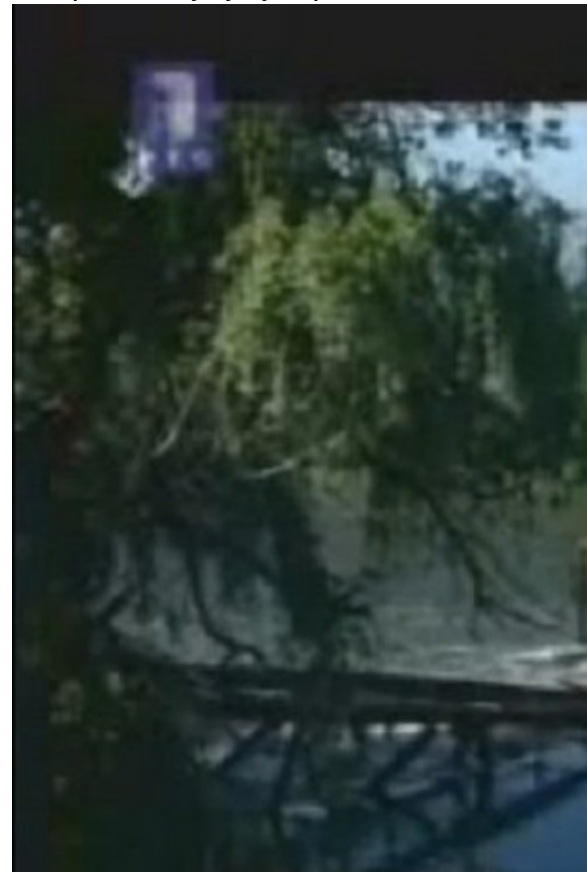

НОВИ САД - На данашњи дан 1597. године у Венецији је одштампан први српски буквар. Реч је о делу данас познатом као Буквар Инока Саве.

1999 - Авиони НАТО су код Варварина с четири пројектила, испаљена за мање од пет минута, срушили мост преко Велике Мораве и убили најмање 11 цивила, међу којима Сању Миленковић (16), једног од најталентованијих младих математичара у свету. Напад је отпочео у 13.25 часова, при ведром времену, а мост је због пијачног дана у Варварину био пун људи. У истом нападу убијен је и протојереј ставрофор Миливој Ћирић, прва жртва НАТО агресије међу свештенством Српске православне цркве, који је усмрћен на прагу оближњег храма Успења Пресвете Богородице.

Данас је среда, 30. мај, 150. дан 2018. До краја године има 215 дана.

1431 - На ломачи је спаљена Јованка Орлеанка, национална хероина Француске, после процеса пред енглеско бургундским црквеним судом у Руану. Осуђена је под оптужбом да је јеретик, као и за вештичарење, при чему се држала изузетно храбро. Током Стогодишњег рата придобила је француског краља Шарла VII, убедивши га да су јој "гласови с неба" наредили да спасе Француску, да крене у ослобађање Орлеана, и 1429. је на челу одреда од око 800 људи натерала Енглеze да обуставе опсаду града. Потукла их је и код Поатјеа, а Шарла VII одвела у Ремс, где је крунисан. Бургунђани су је заробили у мају 1430. и предали Енглеzима. Бес Француза због њеног мучеништва и патриотско одушевљење које је пробудила омогућили су протеривање Енглеза из Француске и 1453. завршетак Стогодишњег рата.

1434 - Коалициона армија Светог Римског царства поразила је у бици код Липана војску таборита, борбеног дела хуситског покрета, чиме је поражена идеја хуситске црквене реформе у Чешкој. Јан Хус, верски реформатор и ректор Универзитета у Прагу, који се борио против злоупотреба и богаћења врхова римокатоличке цркве као и немачког утицаја у Чешкој, спаљен је 1415. на ломачи под оптужбом да је јеретик.

1498 - Шпански морепловац италијанског порекла Кристифор Колумбо испловио је са шест бродова из шпанске луке Санлукар на треће путовање у Нови свет, током којег је открио Тринидад и обале Јужне Америке (ушће реке Ориноко у Атлантски океан).

1536 - Енглески краљ Хенри VIII венчао се с трећом женом Џејн Сејмор, само 11 дана пошто је на губилиште послао другу супругу Ану Болен.

1574 - Умро је француски краљ Шарл IX, после чијег су доласка на престо 1560. почели верски ратови римокатолика и хугенота (француски протестанти калвинисти). На наговор мајке Катарине Медичи, која је деловала у договору с папом Гргуром XIII, одобрио је 1572. покољ хугенота у Вартоломејској ноћи.

1593 - Енглески писац Кристофер Марло, који је усавршио писање у јамбском десетерцу и изузетно утицао на Вилијама Шекспира, убијен је на мистериозан начин у једној лондонској таверни. Његове трагедије приказују жудњу за влашћу, одликују се звучном реториком и на махове поетским жаром. Дела: "Тамерлан Велики", "Др Фаустус", "Јеврејин са Малте", "Едвард II".

1640 - Умро је фламански сликар Петер Паул Рубенс, један од највећих мајстора барока. Сјединио је најбоље традиције северњачког и италијанског сликарства. Стварао је дела пуна драматике, чулности, раскоши костима и сјаја боја. Радио је историјске, верске и митолошке композиције, сеоске и галантне сцене, портрете и пејзаже. Живео је претежно у Антверпену, али је радио и у Француској и Шпанији, где је утицао на шпанског сликара Веласкеса. Пошто је имао бројне поруџбине, неретко дела велих димензија, део посла препуштао је ученицима, међу којима су најзначајнији фламански сликари Антон ван Дајк и Јаков Јорданс.

1744 - Умро је енглески писац Александер Поуп, представник класицизма у енглеској поезији, који је на енглески превео грчке епове "Илијаду" и "Одисеју". Дела: поеме "Есеј о човеку", спев "О критици", сатирични еп "О глупости" (Дунцијада), комично-херојски спев "Отмица увојка".

1778 - Умро је француски филозоф, писац и историчар Франсоа Волтер, просветитељ и један од најслободоумнијих духова Европе 18. века, велики противник клерикализма, али не и атеиста, сарадник чувене "Енциклопедије". Дуго је живео у изгнанству, извесно време и на двору пруског краља Фридриха II Великог, потом у Фернеју у Швајцарској. Дела: филозофски романи "Кандид", "Задиг", "Микромегас", епопеје "Анријада", "Девица Орлеанска", историјска дела "Век Луја XIV", "Оглед о обичајима и духу нација", "Историја Карла XII", трагедије "Едип", "Брут", "Заира", "Цезар", "Меропа", "Танкред", комедије "Сењорско право", "Нанина", филозофски списи "Трактат о метафизици", "Расправа о човеку", "Филозофски речник", "Филозофска писма".

1814 - Рођен је руски револуционар Михаил Александрович Бакуњин, најзначајнији мислилац анархизма. После војне академије служио је две године у гарди, а затим је од 1841. до 1847. путовао по Немачкој, Француској и Швајцарској, иступајући против царског самодржавља и кметства у Русији. Царска влада му је наложила да се врати у земљу, а кад је то одбио лишила га је племићке титуле и одузела му сву имовину. У револуцији 1848. учествовао је у прашком устанку, а 1849. руководио је устанком у Дрездену. После пропасти устанка ухапшен је и осуђен на смрт, али му је казна замењена доживотном робијом, после чега је изручен руским властима и прогнан у Сибир. Одатле је успео да побегне и у Западној Европи се повезао с тајном организацијом руских револуционарних демократа "Земља и слобода", а 1869. основао је тајну организацију "Алијанса социјалистичке демократије". На Хашком конгресу 1872. искључен је из Прве интернационале. Дела: "Државност и анархија", "Кнутогерманска империја и социјална револуција".

1848 - САД и Мексико ратификовали су споразум, потписан у фебруару 1848. после пораза Мексиканаца у Америчко-мексичком рату, према којем су, уз накнаду од 15 милиона долара, под власт САД доспеле до тада мексичке територије Нови Мексико, Калифорнија, делови Неваде, Јуте, Аризоне и Колорада.

1876 - Збачен је турски султан Абдул Азис, а на престо је ступио његов нећак султан Мурат V.

1909 - Рођен је амерички кларинетиста и композитор Бенџамин Дејвид Гудмен, познат као Бени Гудмен, један од првих белих музичара који се успротивио расној сегрегацији. Основао је 1934. џез оркестар у који је позвао и црне музичаре. Снимио је десетак филмова, а бавио се и класичном музиком - снимио је концерт за кларинет Вофганга Амадеуса Моцарта и свирао са симфонијским оркестрима.

1912 - Умро је амерички пилот и конструктор авиона Вилбур Рајт, пионир авијације, који је 1903. с братом Орвилем, у авиону њихове израде, извео први лет у историји ваздухопловства. Лет је трајао 59 секунди и авион је прелетео 285 метара. Браћа Рајт су већ 1905. конструисала авион који је прелетео 39 километара. Основали су 1909. "Америкен Рајт компани" за производњу авиона и исте године војсци САД испоручили први борбени авион "Сигнал Корпс I".

1913 - У Лондону је потписан мировни уговор поражене Турске са Србијом, Грчком, Бугарском и Црном Гором, чиме је окончан Први балкански рат. Србија је тада ослободила Стару Србију (отприлике данашње Косово и Метохија) и Јужну Србију (данас Македонија). Бугарска је припојила Пиринску, а Грчка Егејску Македонију. Установљена је и једна нова држава - Албанија, која никада раније у није постојала. Аустрија је наметнула оснивање Албаније како би онемогућила излаз Србије на море.

1918 - Умро је руски филозоф и естетичар Георгиј Валентинович Плеханов, један од оснивача прве руске социјалдемократске организације и Друге интернационале. Дела: "Развитак монистичког погледа на свет", "Наша размимоилажења", "Анархизам и социјализам", "Прилози историји материјализма", "О улози личности у историји", "Основна питања марксизма", "Писма без адресе", "Уметност и друштвени живот", "Књижевни погледи В. Г. Белинског", "Естетска теорија Н. Д. Чернишевског", "Доброљубов и Островски", "Карл Маркс и Лав Толстој".

1942 - Британско ратно ваздухопловство је са 1.047 авиона бомбардовало немачки град Келн, што је био први бомбардерски напад РАФ-а с више од хиљаду летелица у Другом светском рату.

1944 - Британска влада је у Другом светском рату и званично обуставила (декларативну) помоћ четницима Драже Михаиловића, оценивши да се у Југославији против нациста ефикасно боре само партизани.

1956 - Југословенска државно-партијска делегација с Јосипом Брозом на челу допутовала је у Совјетски Савез и током посете су у разговорима са совјетским руководством потврђена начела Београдске декларације из 1955, којом је премошћен раскол двеју земаља започет 1948. нападима на КПЈ (њено руководство) а тиме и руководство Југославије. У Московској декларацији о односима СК Југославије и КП Совјетског Савеза истакнуто је да ће бити настављена сарадња двеју владајућих партија, у складу с начелом о различитим путевима социјалистичког развоја и утврђено је да се сарадња мора заснивати на добровољности и равноправности.

1960 - Умро је руски писац Борис Леонидович Пастернак, добитник Нобелове награде за књижевност 1958. оштар критичар бољшевизма. Одрастао је у интелектуалној средини, упркос блискости футуристима није прихватио њихову револуционарну ангажованост. Био је опчињен Христовим путем страдања и жртве, али и темама прве и друге руске револуције. Збирке песама "Изнад баријера" и "Брат мој - живот" донеле су му сврставање међу класике европске поезије 20. века. Највећи успех код публике и књижевне критике донео му је роман "Доктор Живаго", објављен у иностранству, после чега су га избацили из руског Савеза писаца. У Совјетском Савезу је "Доктор Живаго" штампан тек 1988. Исакао се и као теоретичар књижевности и сјајан преводилац Шекспира, Гетеа, Петефија и грузијских песника. Његова филозофска лирика снажно је утицала на бројне руске, европске и америчке песнике. Остала дела: роман у стиховима "Спекторски", збирке песама и поеме "Близанац у облацима", "Теме и варијације", "Поручник Шмит", "Деветстотина пета година", "Узвишена болест", "Друго рођење", "Кад се разведри", "Уметник", приповетке "Детињство Ливерсове", "Повест", аутобиографије "Заштитна повеља", "Људи и ситуације", драма "Слепа лепотица".

1961 - У заседи близу Сиудад Трухиља убијен је доминикански диктатор генералисимус Рафаел Леонидас Трухиљо Молина. Доминиканском Републиком је као штићеник САД, оштро гушећи опозицију, владао од 1930.

1973 - Западна Немачка и Чехословачка постигле су договор о нормализацији односа, окончавајући 32-годишње непријатељство.

1981 - У Бангладешу је у покушају државног удара убијен председник Зиаур Рахман. Заверенике је предводио генерал Мухамед Абдул Манзур, али је покушај удара сузбијен 1. јуна, Манзур је ухапшен и убијен под мистериозним околностима, а дужност шефа државе преузео је потпредседник Абдус Сатар.

1987 - Гомила разбеснелих сељака, припадника ниже касте, масакрирала је најмање 42 члана породица земљопоседничке више касте у индијској источној држави Бихар.

1992 - Савет безбедности Уједињених нација усвојио је резолуцију којом су наметнуте санкције Савезној Републици Југославији, на основу тврдње да сноси највећу одговорност за грађански рат у Босни и Херцеговини.

1994 - Умро је српски физичар и хемичар Павле Савић, један од проналазача процеса нуклеарне фисије (цепање атомског језгра), професор Београдског универзитета, председник Српске академије наука и уметности од 1971. до 1981. Светски познат научник постао је кад је са Иреном Жолио Кири 1937. и 1938. открио изотопе познатих елемената бомбардовањем атома урана спорим неутронима. Резултат је био неочекиван и епохалан - откривени су и елементи средње атомске масе (лантан и други), а не само тзв. трансуранијски елементи како се очекивало, а други научници су понављањем тог експеримента установили да је бомбардовање неутронима произвело цепање језгра атома урана. У Другом светском рату био је од почетка активни присталица Партизанског покрета и 1942. је изабран за потпредседника на Првом заседању АВНОЈ-а, а након рата организовао је Институт за нуклеарне науке у Винчи недалеко од Београда.

1994 - Израел је ослободио стотине палестинских затвореника, што је био део споразума с ПЛО о палестинској аутономији.

1995 - Русија је формализовала односе с НАТО, али је поновила упозорење да би

ширење западног војног савеза на исток могло да подели Европу.

1998 - У северној авганистанској провинцији Тахар у земљотресу је погинуло најмање 3.000 особа.

1999 - У нападу НАТО авијације на конвој британских, италијанских и португалских новинара на путу Призрен-Брезовица убијен је возач Небојша Радојевић, а двоје људи је рањено.

1999 - У Минску су погинуле 54 особе у стампеду неколико хиљада махом младих житеља главног града Белорусије, који су по окончању концерта рок музике журнули у улаз станице подземне железнице да се заштите од изненадне провале облака.

2002 - Утакмицом светског шампиона Француске против репрезентације Сенегала, коју је широм планете посматрало најмање 500 милиона телевизијских гледалаца, у Сеулу је отворено прво светско фудбалско првенство на тлу Азије, које су заједнички организовали Јужна Кореја и Јапан. Сенегал је приредио прворазредно изненађење победивши резултатом 1:0.

2007 - Умро је француски глумац и режисер Жан-Клод Бријали. Сматран је једним од стубова француске кинематографије у рангу с Филипом Ноареом. Родом из Алжира, Бријали је 1959. скренуо пажњу на себе улогом у "Лепом Сержу" Клода Шабрала. Током богате каријере глумио је у више од 200 филмова, које су, између осталих режирани и Трифо, Ромеро, Лелуш, Жан Клод Годар. Био је власник и директор париског позоришта "Ле Буф". Режирао је и сам неколико филмова, од којих је последњи "Господин Макс", снимљен 2006.

(Танјуг)